

Tereza Salajpal, Život i običaji u Goli tijekom dvadesetog stoljeća, Koprivnica: Društvo Hrvatskih Književnika - Podravsko-Prigorski Ogranak, 2014., 175 str.

VESNA PERŠIĆ KOVAČ

Koprivničko-križevačka županija

Upravni odjel za obrazovanje, kulturu, znanost, sport i nacionalne manjine

Antuna Nemčića 5

HR - 48 000 Koprivnica

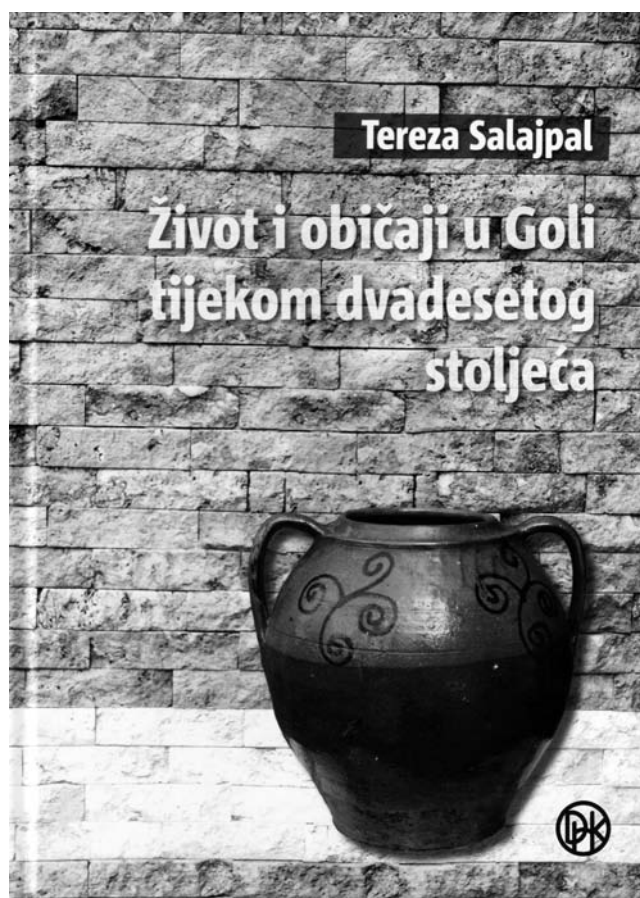
vesna.persic.kovac@kckzz.hr

Knjigom *Život i običaji u Goli tijekom dvadesetog stoljeća*, autorica je nastojala dati presjek načina života u naselju Gola i susjednim mjestima tijekom prve polovine 20. stoljeća. Podaci zabilježeni u ovoj knjizi temelje se na kazivanjima autoričinih roditelja i bliskih ljudi njihove generacije, kao i na sjećanjima i opažanjima same autorice koja je tijekom djetinjstva i mladosti i sama bila sudionikom većine opisanih područja i načina života.

Kratkim povijesnim pregledom života u Prekodravlju, u kojem je naglasak stavljen na 19. stoljeće, Prvi i Drugi svjetski rat te poratno razdoblje, autorica daje dobar uvod opisu tradicijske kulture, nastojeći utvrditi utjecaj povijesnih događaja na svakodnevni život. U poglavlju naslovljenom *O krajoliku i životu u Prekodravlju* nastoji prikazati utjecaj krajolika i prirodnih mijena, osobito onih vezanih uz rijeku Dravu, na promjene u načinu života, ali i običaje i vjerovanja običnog puka.

Tradicijaska kultura opisana je u šest velikih poglavlja: 1. *Materijalna kultura*; 2. *Poljoprivredni radovi i privređivanje*; 3. *Blagovanje, pripremanje i čuvanje hrane*; 4. *Etničko-socijalna slika i život zajednice*; 5. *Godišnji narodni običaji i svetkovine* te 6. *Životni ciklus i običaji*. Unutar svakog poglavlja obrađene su, za razliku od onih tema koje susrećemo gotovo u svakom etnografskom prikazu narodnog života, vrlo zanimljive i neuobičajene teme. Izdvojit ću one o *zdecima* kao izvoru života i izvoru ugroze, kao i običajima vezanim uz njih. Isto tako, opis svakodnevnog života iz takozvane *ženske sfere* vrlo je zorno prikazan u cjelini o čišćenju domova. Crtice poput dijela o cvijeću kao ukrasu doma i okoliša otkrivaju nam autoričin osobni doživljaj i žal za minulim vremenom. Ovdje je vidljiv trag i utjecaj nekoliko generacija žena iz obitelji čiji su razgovori i stavovi o pojedinim povijesnim događaji-

ma ostali trajno urezani u sjećanje autorice. Veseli što u tekstu često nailazimo na imena i opise osoba koje su poslužile, često i nesvjesno, kao kazivači. Isto tako, čitatelj nerijetko nailazi na poetske opise ugođaja iz

sjećanja: *Lahor je te zamamne mirise proljeća i ljeta nosio selom i na veće udaljenosti – usklađene s cvrkutom ptica iz obližnjih staništa i kreketanjem žaba iz obližnje prudahe.*

Kao posebno zanimljivo valja izdvojiti poglavlje *Etničko-socijalna slika i život zajednice* u kojem se detaljno opisuje jednostavnija etnička i vrlo složena socijalna struktura stanovništva. Ovdje do izražaja dolazi sistematičnost i sposobnost raščlanjivanja do najsitnijih detalja. Navedene su tako i opisane brojne obrtničke i trgovačke djelatnosti, a nisu zaobiđena ni zanimanja svrstana u cjelinu *Gospoda* u kojoj su neki pojedinci, koji su očito svojim karakterom i djelovanjem u zajednici ostavili poseban trag, navedeni i poimence. Detaljan i vrlo dirljiv je i prikaz osoba na rubu zajednice kojim autorica posredno iznosi i vlastite stavove, ali i stavove i postupke bliže okoline prema ljudima koji su upravo zahvaljujući takvom humanom odnosu punom razumijevanja pronašli svoje mjesto i ulogu u životu naselja. Prikaz običaja godišnjeg ciklusa na tragu je Gavazzijeve *Godine dana hrvatskih narodnih običaja* i predstavlja dragocjen doprinos istraživanjima i prikupljanju građe vezane uz nematerijalnu kulturu Podravine. Osobito vesele prikazi običaja u pojedinim obiteljima, ističući pri tome razlike u obavljanju obreda što svjedoči o tome da autorica nije sklona uopćavanju i stvaranju idealne slike života pod geslom

nekad je sve bilo bolje i ljepše. Istaknut ću prikaz običaja na badnju večer u obitelji Šestak: ... *svijeću na ulazu je držao najstariji član obitelji – majka. Nakon pozdrava i unošenja Božića u prostoriju, majka je iz posude uzela sjemenje, bacila ga iza leđa u prostoriju uz nagovor...* Zanimljivo je ovaj opis usporediti s provođenjem obreda u autoričinoj obitelji i uočiti znatne razlike, očito uvjetovane životnim prilikama u kojima žena preuzima ulogu glave obitelji. U posljednjem poglavlju prikazi običaja životnog ciklusa često donose detalje prema kojima je moguće uočiti promjene koje su unošene protokom vremena, a zabilježeni su i običaji koji su se zadržali sve do kraja 20. stoljeća, što smatram izrazito dragocjenim podatkom.

Na kraju, opisano djelo svakako preporučam čitatelju, ljubitelju tradicije i kulturne baštine koji će u njemu pronaći zanimljivosti i podsjećanje na vlastite proživljene trenutke iz djetinjstva. Preporučam ga i stručnjacima, etnolozima i kulturnim antropolozima za koje ono predstavlja bogat i dragocjen izvor građe i temelj za buduća istraživanja.